УДК 338.483.13:351.85 (477)
DOI https://doi.org/https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.3.44

Сінельніков Дмитро Іванович,
аспірант 2-го року навчання
спеціальності 034 «Культурологія»
Київського національного університету культури і мистецтв
orcid.org/0009-0006-9180-6641
dmytrosinelnikov@gmail.com

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ТА ЇЇ АТРАКТИВНІСТЬ ЯК РЕСУРС РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ДЕСТИНАЦІЙ (НА ПРИКЛАДІ КИЇВЩИНИ)

У центрі дослідження – культурна спадщина України (матеріальна і нематеріальна), яка в сучасних непростих соціокультурних умовах є не лише інструментом збереження національної ідентичності, а й стратегічним ресурсом розвитку туристично-рекреаційних дестинацій, здатним активізувати локальний розвиток, формувати позитивний імідж регіонів і забезпечити конкурентоспроможність на туристичному ринку. Київщина в цьому контексті виступає показовим прикладом: у сфері культурної спадщини регіон має значний потенціал, атрактивний ресурс якого заснований на давній історії, сакральній архітектурі, фольклорно-етнографічній спадщині, козацькому минулому та музейному комплексі; та має не лише охоронну, а й економічну та креативну цінність.

Атрактивність (привабливість) культурної спадщини як ресурсу розвитку туристично-рекреаційних дестинацій розглядається через кілька ключових параметрів: унікальність об'єкта (автентичність, історична цінність); емоційний і естетичний вплив на відвідувача; символічне значення та «вписаність» у культурну пам'ять; доступність і сервісну інфраструктуру; можливість для глибокого культурного досвіду (інтерактивність, участь у ритуалах, святах, майстер-класах). Акцент робиться на локальних громадах, сучасних технологіях (аудіогіди, цифрова картографія, мобільні застосунки) та якісному культурному продукті – це є ключовим аспектом сталого використання спадщини Київщини.

Наголошується, що культурна спадщина Київщини – це не лише архів історії, а жива тканина сучасної ідентичності, що потребує нових способів актуалізації, естетизації та включення у простір туристично-рекреаційної взаємодії. Її атрактивний ресурс полягає у здатності викликати глибокі емоційні переживання, формувати унікальний досвід і відкривати регіон через призму культурного багатства, що створює перспективи для Київщини стати взірцем інтегрованого культурного туризму на національному та міжнародному рівнях.

Ключові слова: культурна спадщина, Київщина, атрактивність, туристично-рекреаційні дестинації.

Sinelnikov Dmytro,
Postgraduate Student of the 2nd year of study
Specialty 034 "Culturology"
Kyiv National University of Culture and Arts
orcid.org/0009-0006-9180-6641
dmytrosinelnikov@gmail.com

CULTURAL HERITAGE AND ITS ATTRACTIVENESS AS A RESOURCE FOR THE DEVELOPMENT OF MODERN TOURISM AND RECREATIONAL DESTINATIONS (CASE STUDY OF THE KYIV REGION)

This study explores Ukraine's cultural heritage – both tangible and intangible – as a key resource for the development of contemporary tourism and recreational destinations. In today's complex sociocultural environment, cultural

© Сінельніков Д. І., 2025
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

heritage not only contributes to the preservation of national identity but also serves as a strategic asset that fosters local development, enhances regional image, and strengthens competitiveness in the tourism sector. The Kyiv region exemplifies this dynamic: its cultural heritage sector offers substantial potential, with a rich resource base rooted in ancient history, sacred architecture, folklore and ethnographic heritage, the legacy of the Cossacks, and a rich museum complex. This heritage holds not only protective but also economic and creative value.

The attractiveness of cultural heritage as a resource for the development of tourism and recreational destinations is examined through several key parameters: the uniqueness and authenticity of heritage sites; their emotional and aesthetic impact; their symbolic importance and integration into cultural memory; the quality of accessibility and supporting infrastructure; and the capacity to provide immersive cultural experiences, such as participation in rituals, festivals, and master classes. Special attention is given to the role of local communities, the application of modern technologies (e.g., audio guides, digital maps, mobile applications), and the production of high-quality cultural content, all of which are essential for the sustainable and innovative use of heritage in the Kyiv region.

Importantly, the cultural heritage of the Kyiv region is presented not as a static historical archive but as a living and evolving fabric of contemporary identity. It requires new strategies for actualization, aesthetic presentation, and meaningful integration into tourism and recreational experiences. Its attractiveness lies in its ability to evoke deep emotional responses, offer unique visitor experiences, and present the region through the lens of cultural depth and diversity. This positions the Kyiv region as a potential model for integrated cultural tourism at both the national and international levels.

Key words: cultural heritage, Kyiv region, attractiveness, tourism, recreational destinations.

Актуальність теми дослідження. У контексті глобалізації, посилення мобільності та культурного діалогу культурна спадщина стає не лише інструментом збереження національної ідентичності, а й стратегічним ресурсом розвитку туризму. Для України, з її унікальним культурно-історичним надбанням, актуальним є пошук ефективних моделей використання цього ресурсу з метою розвитку локальних дестинацій і культурологічного осмислення зазначеної проблеми, адже у XXI ст. культурна спадщина розглядається не лише як об'єкт охорони, а як соціальний, символічний і економічний капітал, здатний активізувати локальний розвиток, формувати позитивний імідж регіонів і забезпечити конкурентоспроможність на туристичному ринку.

Для України, яка перебуває у процесі деколоніального переосмислення історії та відновлення ідентичності, цей ресурс у регіональному аспекті набуває особливої ваги. Київщина, як центр української державності й осередок багатошарової історії – від Трипільської культури та Київської Русі до подій визвольних змагань XX ст. і реалій воєнного сьогодення в Україні, – є ідеальним полем для моделювання туристично-рекреаційних дестинацій на основі культурної спадщини. Її атрактивний ресурс формується на перетині матеріальної і нематеріальної культури, сакральної топографії, фольклору, традиційної естетики та наративів колективної пам'яті. Київщина в цьому контексті виступає показовим прикладом: регіон має значний потенціал, заснований на давній історії, сакральній архітектурі, фольклорно-етнографічній спадщині, козацькому минулому та музейному комплексі.

Аналіз останніх досліджень і публікації. Щодо культурологічних інтерпретацій спадщини відзначимо, що у XX–XXI ст. дослідження в галузі світової культурології в контексті окресленої тематики зосереджують увагу на таких аспектах, як: спадщина як елемент культурної ідентичності та колективної пам'яті; спадщина як соціальний конструкт, в якому цінність об'єкта визначається не лише його історичними якостями, а й сучасними інтерпретаціями; присутньою є критика «офіційної спадщини» – концепція, яка протиставляє державну / музейну модель збереження спадщини живим, локальним, народним традиціям, та інші. Сучасний український культурологічний дискурс розкриває потенціал нематеріальної культурної спадщини в умовах глобалізації (Аксьонова, 2019); досліджує проблемні питання культурної спадщини як історико-культурного та науково-пізнавального ресурсу туризму (Антоненко, & Крупа, 2012), а також культурні цінності й історико-культурну спадщину як фактор конкурентоспроможності туристичної галузі (Батченко, & Близнюк, 2018; Бунтова, & Коренько, 2022). Визначення поняття «культурна спадщина» у культурному просторі України здійснює В. Степанов (2015 р.). Місце нематеріальної культурної спадщини України в розвитку туризму – у центрі

уваги Г. Ворошилової та Ю. Рокитько (2019 р.); питання комерціалізації ресурсів історико-культурної спадщини в туризмі та комодифікації культурної спадщини в системі туристичних послуг розглядають В. Ганський (2018 р.) та С. Дичковський (2019 р.); роль туризму у справі збереження та популяризації об'єктів національної культурної спадщини досліджує С. Захарін (2020 р.).

Історико-культурна спадщина як чинник розвитку регіональної туристичної дестинації, розвитку культурно-пізнавального туризму та стимулювання економічного розвитку регіону, а також культурний туризм як багатогранний феномен національної самоідентифікації є темою наукових зацікавлень О. Дутчак (2017 р.); М. Логвина, Н. Карпенко та П. Шуканова (2019 р.); Н. Паньків і О. Гаврилишин (2021 р.); Н. Чорної (2021 р.); В. Химинець та Г. Цімболинець (2020 р.); Є. Козловського й І. Крупи (2021 р.); П. Берест (2023 р.); І. Кудінової та С. Терзі (2023 р.); В. Папп, В. Котубей і В. Грицько (2022 р.); Є. Фалько та В. Матейчук (2023 р.). Актуальними є питання атрактивності нематеріальної культурної спадщини України в туризмознавчому аспекті та переосмислення ролі культурної спадщини в післявоєнній туристично-рекреаційній діяльності, які також розглядаються низкою сучасних дослідників (Гаврилюк, 2018; Шевченко, 2023).

У світовий науковій дискусії культурну спадщину та привабливість міст щодо організації рекреаційних поїздок досліджують R. Van Loon, T. Gosens, Y. Rouwendal (2014 р.); біблiометричний аналіз туризму культурної спадщини та сталого розвитку здійснює міжнародна дослідницька група на чолі з M. Geçikli (2024 р.). Роль культурної спадщини в конкурентоспроможності туризму розглядають E. Mammadova, A. Abdullayev (2025 р.); огляд останніх досліджень та тенденцій культурного туризму здійснює G. Richards (2018 р.); питання цифрового просування культурної спадщини в рамках концепції розумного призначення – у центрі уваги групи авторів на чолі з T. Florcic (2022 р.). Отже, проблематика атракційності культурної спадщини як чинника розвитку туристичних дестинацій узгоджується із сучасним світовим науковим дискурсом, у межах якого спадщина розглядається не лише як об'єкт збереження, але і як стратегічний ресурс соціально-економічного та культурного розвитку територій.

Незважаючи на досить різноаспектне дослідницьке коло, презентоване сучасною українською та світовою культурологічною наукою щодо питання ролі культурної спадщини в розвитку туристичної сфери України, уважаємо, що тематика атракційності спадщини як чинника підвищення продуктивності туристично-рекреаційних дестинацій власне в локально-регіональному аспекті (зокрема, щодо Київської області) потребує поглибленої уваги та деталізації.

Мета статті – здійснити комплексне культурологічне дослідження культурної спадщини Київщини як атрактивного ресурсу, здатного забезпечити сталий розвиток сучасних туристично-рекреаційних дестинацій регіону; визначити її роль у формуванні культурної ідентичності, привабливості території для внутрішніх і міжнародних туристів, а також окреслити можливості інтеграції спадщини в сучасних туристичних маршрутах, культурних проєктах і креативних індустріях.

Виклад основного матеріалу. Культурологічні дослідження спадщини (культурної / історико-культурної, матеріальної / нематеріальної) у XXI ст. зосереджуються на таких проблемах: глобалізації (уніфікація, спрощення локальних традицій; Н. Аксьонова (2019 р.)); туристичної комодифікації (перетворення спадщини на «продукт»; В. Ганський (2018 р.), С. Дичковський (2019 р.)); гібридизації культури (синтез традиційного й сучасного; В. Папп та інші (2022 р.)); пам'яткоцентризму (надмірна увага до об'єктів через живу культуру; О. Дутчак (2017 р.)); деколоніального переосмислення спадщини (актуально в Україні у зв'язку з пострадянським контекстом; Н. Шевченко (2023 р.)). Зокрема, Н. Аксьонова зауважує, що зростання туристичних потоків найбільш інтенсивно спостерігається в тих регіонах, де на основі автентичних традицій створюються спеціалізовані інтерактивні продукти туристичного призначення. У цьому контексті збереження і розвиток нематеріальної культурної спадщини набувають особливої актуальності, оскільки вона може виступати не лише ключовим чинником формування туристичної привабливості, але й важливим інструментом адаптації та самопрезентації

регіону в умовах глобалізаційних процесів (Аксьонова, 2019, с. 68).

Щодо методологічних підходів до вивчення історико-культурної спадщини, зауважимо, що дослідниками використовуються міждисциплінарні підходи, що об'єднують історію, культурологію, етнологію, географію, соціологію та туризмознавство. Основними методами є: історико-джерелознавчий аналіз (вивчення писемних, архівних і усних джерел); етнографічне дослідження (польові експедиції, збір усної історії, фіксація традицій і звичаїв); картографічне моделювання (створення карт культурної спадщини); SWOT-аналіз територій (оцінювання потенціалу для туристичного використання); культурно-географічний підхід, що враховує просторову диференціацію спадщини та її інтеграцію в туристичних маршрутах.

Проаналізуємо поняття та структуру культурної / історико-культурної спадщини як сукупності матеріальних і нематеріальних об'єктів, що відображають історичний, культурний, духовний і соціальний досвід окремого народу чи території. Згідно з Конвенцією ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972 р.), до культурної спадщини належать пам'ятки архітектури, археології, містобудування, твори мистецтва, традиції, звичаї та знання, що мають особливу цінність для людства.

Варто зауважити, що формування поняття та класифікація історико-культурної спадщини в культурологічних дослідженнях XX–XXI ст. пройшли еволюцію, у результаті чого дефініція культурної спадщини зазнала істотного розвитку: від вузького трактування як сукупності матеріальних пам'яток (архітектури, археології, мистецтва) до широкого міждисциплінарного концепту, який охоплює також нематеріальні цінності, соціальні практики та колективну пам'ять. Сучасні дослідники дають таке визначення: «<…> культурна спадщина – це матеріалізована історія країни, свідчення культурного багатства й глибини національної історичної пам'яті», «<…> сукупність матеріальних і духовних цінностей чи об'єктів, спадковість, історична пам'ять, зв'язок минулого і сучасного», що безпосередньо стосується «нерозривного зв'язку поколінь і трансляції культурної спадщини в часі та просторі» (Степанов, 2015, с. 29).

У культурологічному дискурсі поняття «спадщина» (*heritage*) почало вивчатися системно із другої половини XX ст., особливо після ухвалення Конвенції ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини та, пізніше, Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини (2003 р.). У науці відбувся перехід від об'єктного до процесуального розуміння спадщини: її стали розглядати не лише як сукупність збережених артефактів, але і як живу культурну практику, пов'язану з ідентичністю, наративами, комунікацією між поколіннями, адже «культурна спадщина втілює успадковану ідентичність особистості, яка охоплює цінності, традиції, культуру й артефакти, передані поколіннями» (Кудінова, & Терзі, 2023, с. 28).

У новітню добу на основі культурологічних, соціологічних і антропологічних досліджень сформувалося також кілька підходів до класифікації та типології культурної спадщини. Найпоширеніша класифікація передбачає поділ на матеріальну і нематеріальну спадщину. До матеріальної культурної спадщини традиційно відносять: архітектурну (церкви, замки, фортеці); археологічну (давні поселення, поховання); історико-меморіальну (місця битв, меморіали); художню (живопис, скульптура, монументальне мистецтво) та музейну (колекції, експонати, артефакти). Нематеріальна культурна спадщина (далі – НКС) охоплює: усну народну традицію та фольклор (пісні, легенди, казки); звичаї, обряди, ритуали (свята, ініціації, календарні та родинні обряди); знання і практики, пов'язані із природою і Всесвітом (народна медицина, метрологія, метеорологія, народна педагогіка, екологічні традиції тощо); традиційні ремесла (ткацтво, гончарство, ковальство й інші); мову як носій нематеріальної спадщини. Безперечно, «нематеріальна культурна спадщина відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні ідентичності окремої соціальної групи й особистості. Існування нематеріальної спадщини в її великому багатстві є необхідною умовою для збереження культурного розмаїття в умовах зростання глобалізації» (Ворошилова, & Рокитько, 2019, с. 52).

Також застосовуються інші критерії класифікації культурної спадщини: за походженням (локальна, національна, усесвітня); за функцією (релігійна, естетична, утилітарна,

меморіальна); за способом передачі (інституціоналізована (музеї, школи), народна (усна, родинна)).

Історико-культурна спадщина та її атрактивний ресурс нині розглядаються як фактор розвитку туризму, культурний туризм визнаний одним із найдинамічніших напрямів сучасної туристичної індустрії, адже атрактивність як категорія культурології (від лат. "attractio" – притягнення) означає здатність об'єкта або явища викликати зацікавленість, емоційне захоплення та бажання взаємодії. У туризмознавстві цей термін уживається на позначення туристичної привабливості дестинації; у культурології – як естетична й ціннісна привабливість культурного явища. Загалом, «<…> поняття «атрактивність» розглядається як сукупність уявлень, образів про певну територію, об'єкт уваги, що формується в людській свідомості під впливом певних інформаційних ресурсів» (Гаврилюк, 2018, с. 19). Атрактивність (привабливість) культурної спадщини як ресурсу туризму розглядається в культурології та туризмознавстві через кілька ключових параметрів: унікальність об'єкта (автентичність, історична цінність); емоційний і естетичний вплив на відвідувача; символічне значення та «вписаність» у культурну пам'ять; доступність і сервісну інфраструктуру; можливість для глибокого культурного досвіду (інтерактивність, участь у ритуалах, святах, майстер-класах). Отже, спадщина стає трансформованим туристичним продуктом, якщо її потенціал грамотно адаптований під інтереси туристів і цілі сталого розвитку громад.

Загалом «до критеріїв атрактивності дослідники відносять екзотичність, унікальність, комфортність, міфічність, естетичність» (Гаврилюк, 2018, с. 19). У контексті спадщини атрактивність визначається такими чинниками: символічною насиченістю об'єкта; ступенем автентичності та збереженості; наявністю міфологізованого наративу або легенди; можливістю емоційного й сенсорного занурення в контекст спадщини; рівнем культурної інфраструктури й сервісу. Гаврилюк (2018) стверджує, що «<…> механізм «виходу» на туристичний ринок об'єктів НКС зосереджується на застосуванні принципів ідентичності, локальності, автентичності, самобутності, історизму, спадковості, національної гідності й інших. Кожен ресурс являє собою набір цінностей, які в поєднанні із засобами поширення та популяризації створюють атрактивне поле привабливості як для представників місцевого населення, так і для мандрівників» (Гаврилюк, 2018, с. 22).

Зауважимо також, що в сучасній гуманітаристиці спадщина розглядається не лише як ресурс – сукупність збережених об'єктів, а і як соціокультурний процес, який включає: механізми відбору, інтерпретації та трансляції пам'яті; акти популяризації та комодифікації (перетворення на продукт); взаємодію між носіями, споживачами й інституціями. Культурна спадщина виконує низку функцій у формуванні туристичної дестинації, зокрема: ідентифікаційну (формує регіональний культурний образ, сприяє збереженню та популяризації місцевої ідентичності); репрезентативну (виступає візуальним брендом території); досвідну (забезпечує автентичний культурний досвід); економічну (стимулює зайнятість, приваблює інвестиції); ресурсну (об'єкти спадщини є основою туристичних маршрутів); економічну (генерує доходи, створює робочі місця, приваблює інвестиції); освітньо-виховну (сприяє формуванню історичної пам'яті та культури).

Погоджуючись із дослідниками – попередниками, додамо також, що «для розширення споживчої аудиторії та підвищення туристичної привабливості регіону сучасні туристичні продукти повинні створюватися та розвиватися за принципом "4D", що включає мовну, змістовну, вартісну та фізичну доступність» (Логвін, Карпенко, & Шуканов, 2019, с. 398–399). Отже, можемо обґрунтувати дефініцію поняття «доступність туристичних продуктів» як інтегральну характеристику туристично-рекреаційних послуг, яка визначає можливість їх сприйняття, використання та відтворення різними категоріями споживачів. Вона охоплює кілька вимірів: мовний (забезпечення багатомовності екскурсійних програм та інформаційних матеріалів); змістовий (варіативність форм і методів подання інформації, включаючи інтерактивні та театралізовані практики); економічний (відповідність вартості туристичного продукту платоспроможності цільових аудиторій); фізичний (наявність необхідної інфраструктури – пандусів, паркування, зупинок громадського транспорту тощо). Таким чином, доступність постає як комплексна умова ефективного

функціонування туристичних дестинацій і підвищення їхньої конкурентоспроможності.

У контексті Київщини історико-культурна спадщина охоплює: археологічні пам'ятки (Трипільська культура, давньоруські городища); архітектурні ансамблі (церкви, монастирі, замки); народні традиції, ремесла, фольклор; ландшафтні комплекси, пов'язані з історичними подіями (наприклад, місця козацької слави); музеї, архіви, бібліотеки, що зберігають культурну пам'ять регіону. Отже, потенціал розвитку культурного туризму Київщини ґрунтується на наявності багатовікової спадщини, зокрема: об'єктів доби Київської Русі (Вишгород, Біла Церква); пам'яток козацької епохи (Фастів, Богуслав); шедеврів сакрального мистецтва (церкви, монастирі XVIII–XIX ст.); музеїв просто неба (скансенів – Київ, Переяслав), етнографічних садиб, фестивалів традиційної культури тощо.

Як приклади атрактивних дестинацій наведемо такі: Вишгород – один із найдавніших центрів Київської Русі. Тут функціонує Вишгородський історико-культурний заповідник, що охоплює залишки києворуського дитинця, музей києворуського гончарства та собор Святих Бориса і Гліба. Місто активно включене до туристичних маршрутів Київщини. Біла Церква – місто, відоме завдяки палацово-парковому ансамблю «Олександрія», одному з найкращих зразків ландшафтного мистецтва XVIII ст. Також місто зберігає архітектурну спадщину періоду магдебурзького права та старовинні костели й церкви. Переяслав – унікальний центр музеєфікації української культури: тут працює Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав», до складу якого входить понад 20 музеїв (зокрема, Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини, Музей хліба, Музей українських обрядів тощо). Богуслав – старовинне місто із численними легендами, історичними будівлями, природним каньйоном на річці Рось та пам'ятками козацької доби, де активно розвивається напрям культурно-природного туризму, а також сільський зелений туризм. Обухів, Ржищів, Трипілля – центр вивчення та популяризації Трипільської культури. Тут діють музеї трипільської спадщини, проводяться фестивалі, майстер-класи з гончарства та декоративного мистецтва.

Отже, трендові туристичні продукти на основі спадщини, що є сучасними культурними практиками та формами презентації культурної спадщини в дестинаціях Київщини, включають: етнофестивалі (від «Переяславського ярмарку» до локальних свят ремесел); культурно-освітні маршрути («Шляхами Трипілля», «Козацькі шляхи», «Золоте кільце Київщини»); тематичні екскурсії з елементами перформативності (нічні екскурсії, реконструкції битв, містичні маршрути, маршрути меморіалізації пам'яті захисників Києва та невинно загиблих мирних мешканців Київщини під час тимчасової окупації рашистами у 2022 р. – Ірпінь, Буча, Гостомель, Мощун); освітньо-дослідницький туризм (експедиції студентів, археологічні школи, майстер-класи із традиційних ремесел).

Київщину можна розглядати як приклад культурної дестинації, де активно розвиваються сучасні туристичні практики. Археологічна спадщина представлена в регіоні поселеннями Трипільської культури (Трипілля, Верем'я), а також скіфськими курганами; сакральна спадщина – Борисоглібський собор у Вишгороді, костел Св. Йоана в Білій Церкві й інші. Історико-меморіальна спадщина презентована козацькими могилами, пам'ятними місцями визвольної боротьби, музеєм Революції гідності (у Переяславі), іншими культурними об'єктами. Досить різноманітно представлена в регіоні етнографічно-побутова спадщина – це скансени – музеї народної архітектури та побуту в Києві й Переяславі, етнографічні ремісничі осередки в Богуславі та Ясногородці тощо. Київщина є багатою на природно-культурну спадщину, що також впливає на підвищення рівня атракційності туристичних дестинацій, як-от: каньйон річки Рось, парк «Олександрія», дендропарк у Фастові й інші.

У регіоні впроваджено кілька сучасних тематичних маршрутів, ініціатив і проєктів, зокрема: туристичний маршрут «Шляхами Трипілля (Трипільська спадщина»)», який охоплює Трипілля, Ржищів, Обухів, Кагарлик, із зупинками в музеях, на майданчиках для реконструкцій, участю в майстер-класах. Маршрут «Золоте кільце Київщини» умовно об'єднує культурні центри області (Вишгород – Переяслав – Богуслав – Біла Церква), які мають потужну історико-культурну базу. Ще назвемо маршрути «Містами козацької слави»

(Богуслав – Фастів – Переяслав) і «Сакральна географія Київщини» (Вишгород – Васильків – Яготин).

У контексті атрактивного ресурсу культурної спадщини цікавими заходами, що впливають на розвиток туристичних дестинацій Київщини, є етнофестиваль «Переяславський ярмарок», фестиваль трипільської культури «Аратта» у Ржищеві, фестиваль народних ремесел у Богуславі як платформи для відтворення традиційного способу життя, ремесел, народної музики. У контексті підвищення атрактивності сучасних туристичних дистинацій Київщини на основі культурної спадщини варто також розглядати різноманітні інтерактивні формати туристичних продуктів і практики. Ідеться про фестивалі з етнофокусом (ярмарки, реконструкції, обрядодії); екскурсії з елементами театралізації (містичні тури, нічні прогулянки старим містом); освітні тури для школярів і студентів з майстер-класами із ткацтва, гончарства, писанкарства; літні етнотабори (дитячі / дорослі; як одноденні, так і багатоденні). Значну роль в цьому аспекті відіграють цифрові інновації: від мобільних застосунків з AR-навігацією (наприклад, «Київщина туристична») до віртуальних турів історичними пам'ятками та відеоблогів, створення інтерактивних мап і QR-маркування об'єктів спадщини. Ці й інші ресурси діють у рамках програми «Малі міста – великі враження» – ініціативи Міністерства культури України, у межах якої кілька міст Київщини отримали фінансування для розвитку туризму через культурні події, реставрацію пам'яток і створення навігації.

Незважаючи на значний потенціал, у сфері збереження і використання історико-культурної спадщини Київщини є низка проблем: насамперед сучасні воєнні реалії, коли об'єкти культурної спадщини можуть бути фізично знищені та втрачені для прийдешніх поколінь у будь-який час унаслідок бойових дій. Окрім цього, варто сказати про брак фінансування охорони та реставрації пам'яток; відсутність інтегрованих програм розвитку культурного туризму; слабку промоцію об'єктів спадщини на всеукраїнському та міжнародному рівнях; деградацію традиційної культури в сільських громадах. Слід також констатувати, що попри високий потенціал, розвиток туристичних дестинацій на основі культурної спадщини Київщини стримується через фрагментарність регіональної культурної політики; неналежний розвиток інфраструктури в малих містах; низький рівень цифрової та візуальної промоції; потребу в запровадженні спадщини в освітні, креативні й молодіжні програми. Серед основних проблем розвитку атрактивності спадщини Київщини також назвемо брендингову стратегію регіону; брак фінансування на реставрацію і модернізацію інфраструктури; інформаційну фрагментарність щодо об'єктів спадщини в цифровому просторі; також зазначимо неврегульованість правового статусу багатьох пам'яток і низький рівень залучення локальних громад до проєктування турпродуктів.

Вирішення цих проблем можливе шляхом розроблення регіональних стратегій сталого туризму; залучення місцевих громад до процесів охорони та популяризації спадщини; а також міжсекторальної співпраці (влада – наука – бізнес – громади). Для сталого розвитку треба створювати картографовані та брендовані маршрути; активізувати громадсько-приватне партнерство в культурному туризмі; упроваджувати інтерактивні цифрові формати (AR/VR) для спадщини; забезпечити професійну підготовку кадрів у сфері культурного менеджменту.

Для підвищення атрактивності культурної спадщини Київщини доцільно впроваджувати кроссекторальні проєкти (культура + IT + освіта + бізнес); формувати тематичні кластери культурного туризму; розвивати навчальні програми для гідів, менеджерів культури; створювати локальні культурні бренди та регіональні центри інтерпретації спадщини; посилити участь громад у створенні турпродуктів, зокрема через методи партисипації, історії знизу, наративних практик, адже «напрями, які ефективно зберігають та просувають свою культурну спадщину, перевершують інші в залученні й утриманні туристів» (Mammadova, & Abdullayev, 2025, p. 64).

Висновки. У статті здійснено комплексне культурологічне дослідження культурної спадщини Київщини як атрактивного ресурсу, здатного забезпечити сталий розвиток сучасних туристично-рекреаційних дестинацій регіону; визначено її роль у формуванні культурної ідентичності, привабливості території для внутрішніх і міжнародних туристів, а також

окреслено можливості інтеграції спадщини в сучасні туристичні маршрути, культурні проєкти та креативні індустрії.

Наголошується, що культурна спадщина Київщини має не лише охоронну, а й економічну та креативну цінність. Її грамотне використання в туристичному секторі перетворює локальні простори на привабливі дестинації, формує регіональний бренд, посилює ідентичність і сприяє розвитку культурного підприємництва. Атрактивний потенціал спадщини – це не лише про минуле, а й про інноваційне майбутнє регіонів України.

Київщина є одним із найбагатших регіонів України в контексті культурної спадщини. Системний підхід до її вивчення, збереження та інтеграції в туристичній інфраструктурі дозволяє не лише зберегти національну ідентичність, але й стимулювати місцевий розвиток, створити нові робочі місця та посилити туристичну привабливість регіону. Акцент потрібно робити на локальних громадах, сучасних технологіях (аудіогіди, цифрова картографія, мобільні застосунки) та якісному культурному продукті – це є ключовим аспектом сталого використання спадщини Київщини.

Культурна спадщина Київщини – це не лише архів історії, а жива тканина сучасної ідентичності, що потребує нових способів актуалізації, естетизації та включення у простір туристичної взаємодії. Її атрактивний ресурс полягає у здатності викликати глибокі емоційні переживання, формувати унікальний досвід і відкривати регіон через призму культурного багатства. Київщина має всі передумови стати взірцем інтегрованого культурного туризму на національному та міжнародному рівнях.

Список використаної літератури:

Florcic, T., Sker, I., Maras Benassi, H. (2022). Affirmation of Cultural Heritage Digital Promotion within Smart Destination Concept. ENTRENOVA – ENTerprise REsearch InNOVAtion, ISSN 2706-4735, IRENET – *Society for Advancing Innovation and Research in Economy*, Zagreb, 8 (1), 154–168. https://doi.org/10.54820/entrenova-2022-0015

Geçikli, M. and al. (2024). Cultural Heritage Tourism and Sustainability: A Bibliometric Analysis. Sustainability, 16 (15), 6424. https://doi.org/10.3390/su16156424

Mammadova, E., Abdullayev, A. (2025). The Role of Cultural Heritage in Tourism Competitiveness. *Porta Universorum*, 1 (5): Liepa, 64–72. https://doi.org/10.69760/portuni.0105005

Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36, 12–21. https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2018.03.004

Van Loon, R., Gosens, T., Rouwendal, Y. (2014). Cultural Heritage and the Attractiveness of Cities: Evidence from Recreation Trips. *Journal of Cultural Economics*, 38 (3), 253–285. DOI: 10.1007/s10824-014-9222-5

Аксьонова, Н. (2019.) Потенціал нематеріальної культурної спадщини в умовах глобалізації: стан і перспективи. *Географія та туризм,* 48, 62–73.

Антоненко, В., Крупа, І. (2012). Культурна спадщина як історико-культурний та науково-пізнавальний ресурс туризму: проблемні питання. *Географія та туризм,* 20, 37–44.

Батченко, Л., Близнюк, І. (2018). Культурні цінності як фактор конкурентоспроможності туристичної галузі. *Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації:* тези доповідей ІІ Міжнародної науково-практичної конференції – фестивалю, м. Київ, 25—26 жовтня 2018 р. Київ: Вид. центр КНУКіМ, С. 27–31.

Берест, П. (2023). Культурологічні дослідження туристичних дестинацій як інструмент їх сталого розвитку. *Культура у XXI столітті: дослідження, збереження, розвиток: збірник наукових статей* за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, 8–9 грудня 2022 р. / за заг. ред. О. Смоліної, І. Сілютіної. Київ : вид-во СНУ ім. В. Даля. С. 215–220.

Бунтова, Н., Коренько, К. (2022). Історико-культурна спадщина в системі розвитку індустрії туризму України. *Тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції-фестивалю «Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації»,* м. Київ, 19–20 травня 2022 р. Київ: Вид. центр КНУКіМ, С. 195–198.

Ворошилова, Г., Рокитько, Ю. (2019). Місце нематеріальної культурної спадщини України в розвитку туризму. *Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації :* тези доповідей ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 14–15 листопада 2019 р. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2019. С. 74–77.

Гаврилюк, А. (2018). Атрактивність нематеріальної культурної спадщини України: туризмознавчий аспект. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Туризм,* 1 (2018), 18–28.

Ганський, В. (2018). Комерціалізація ресурсів історико-культурної спадщини в туризмі: механізми, ліміти та бар'єри. *Економіка та управління національним господарством,* 15, 95–99.

Дичковський, С. (2019). Комодифікація культурної спадщини в системі туристичних послуг. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку,* 33/2019, 66–74.

Дутчак, О. (2017). Нематеріальні культурна спадщина ЮНЕСКО в Україні: перспективи використання в індустрії туризму. *Карпатський край,* 1, 165–170.

Захарін, С. (2020). Роль туризму у справі збереження та популяризації об'єктів національної культурної спадщини. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Туризм,* 3 (1), 55–71. URL: http://tourism.knukim.edu.ua/article/view/207497/207832

Козловський, Є., Крупа, І. (2021). Національна культурна спадщина регіону як чинник розвитку культурно-пізнавального туризму. *Географія та туризм,* 14, 63–68.

Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69#Text (дата звернення: 01.07.2025).

Кудінова, І., Терзі, С. (2023). Культурна спадщина – бренд туристичної України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми економіки та управління,* 7 (2), 27–40. http://doi.org/10.23939/semi2023.02

Логвин, М., Карпенко, Н., Шуканов, П. (2019). Історико-культурна спадщина як чинник розвитку регіональної туристичної дестинації. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління,* 4 (21), 393–399.

Паньків, Н., Гаврилишин О. (2021). Вплив культурної спадщини на розвиток туризму в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету,* 6 (1), 212–224. DOI: 10.31891/2307-5740-2021-300-6-34

Папп, В., Котубей, В., Грицько, В. (2022). Культурний туризм як багатогранний феномен національної самоідентифікації. *Економічний форум,* 4, 48–57.

Степанов, В. (2015). Визначення поняття «культурна спадщина» у культурному просторі України. *Культура України. Серія: Культурологія,* 48, 29–39.

Фалько, Є., Матейчук, В. (2023). Перспективи використання об`єктів культурної спадщини у розвитку міжнародного туризму. *Інфраструктура ринку,* 70, 209–215. https://doi.org/10.32782/infrastruct70-37

Химинець, В., Цімболинець, Г. (2020). Історико-культурна спадщина як чинник стимулювання економічного розвитку регіону. *Регіональна економіка,* 3 (97), 57–64.

Чорна, Н. (2021). Нематеріальна культурна спадщина як туристичний ресурс. *Інфраструктура ринку,* 59, 29–33. https://doi.org/10.32843/infrastruct59-5

Шевченко, Н. (2023). Переосмислення ролі культурної спадщини в післявоєнній туристично-рекреаційній діяльності. *Культура і сучасність : альманах,* 1, 23–28.

References:

Florcic, T., Sker, I., & Maras Benassi, H. (2022). Affirmation of Cultural Heritage Digital Promotion within Smart Destination Concept. ENTRENOVA – ENTerprise REsearch InNOVAtion, ISSN 2706-4735, IRENET – *Society for Advancing Innovation and Research in Economy*, Zagreb, 8 (1), 154–168. https://doi.org/10.54820/entrenova-2022-0015

Geçikli, M., and etc. (2024). Cultural Heritage Tourism and Sustainability: A Bibliometric Analysis. Sustainability, 16 (15), 6424. https://doi.org/10.3390/su16156424

Mammadova, E., & Abdullayev, A. (2025). The Role of Cultural Heritage in Tourism Competitiveness. *Porta Universorum*, 1 (5): Liepa, 64–72. https://doi.org/10.69760/portuni.0105005

Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36, 12–21. https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2018.03.004

Van Loon, R., Gosens, T., & Rouwendal, Y. (2014). Cultural Heritage and the Attractiveness of Cities: Evidence from Recreation Trips. *Journal of Cultural Economics*, 38 (3), 253–285. DOI: 10.1007/s10824-014-9222-5

Aksonova, N. V. (2019). Potentsial nematerialnoi kulturnoi spadshchyny v umovakh hlobalizatsii: stan i perspektyvy [The potential of intangible cultural heritage in the context of globalization: state and prospects] *Heohrafiia ta turyzm*, 48, 62–73 [in Ukrainian].

Antonenko, V. S., & Krupa, I. P. (2012). Kulturna spadshchyna yak istoryko-kulturnyi ta naukovo-piznavalnyi resurs turyzmu: problemni pytannia [Cultural heritage as a historical, cultural and scientific and cognitive resource of tourism: problematic issues] *Heohrafiia ta turyzm,* 20, 37–44 [in Ukrainian].

Batchenko, L. V., & Blyzniuk, I. O. (2018). Kulturni tsinnosti yak faktor konkurentospromozhnosti turystychnoi haluzi [Cultural values as a factor of competitiveness of the tourism industry] *Nematerialna kulturna spadshchyna yak suchasnyi turystychnyi resurs: dosvid, praktyky, innovatsii:* tezy dopovidei II Mizhnar. nauk.-prakt. konf. – festyvalyu (m. Kyiv, 25–26 zhovtnia 2018 r). Kyiv: Vyd. tsentr KNUKiM, S. 27–31 [in Ukrainian].

Berest, P. (2023). Kulturolohichni doslidzhennia turystychnykh destynatsii yak instrument yikh staloho rozvytku [Culturological studies of tourist destinations as a tool for their sustainable development] *Kultura u XXI stolitti: doslidzhennia, zberezhennia, rozvytok*: zbirnyk naukovykh statei za materialamy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 8–9 hrudnia 2022 roku / za zah. red. O. Smolinoi, I. Siliutinoi. Kyiv: Vyd-vo SNU im. V. Dalia. S. 215–220 [in Ukrainian].

Buntova, N. V., & Korenko, K. (2022). Istoryko-kulturna spadshchyna v systemi rozvytku industrii turyzmu Ukrainy [Historical and cultural heritage in the system of development of the tourism industry of Ukraine]. *Tezy dopovidei V Mizhnar. nauk.-prakt. konf. – festyvaliu "Nematerialna kulturna spadshchyna yak suchasnyi turystychnyi resurs: dosvid, praktyky, innovatsii"* (m. Kyiv, 19–20 travnia 2022 r.). Kyiv: Vyd. tsentr KNUKiM, S. 195–198 [in Ukrainian].

Voroshylova, H. O., & Rokytko, Yu. A. (2019). Mistse nematerialnoi kulturnoi spadshchyny Ukrainy v rozvytku turyzmu [The place of the intangible cultural heritage of Ukraine in the development of tourism]. *Nematerialna kulturna spadshchyna yak suchasnyi turystychnyi resurs: dosvid, praktyky, innovatsii*: tezy dopovidei III Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 14–15 lystopada 2019 r.). Kyiv: Vyd. tsentr KNUKiM, S. 74–77 [in Ukrainian].

Havryliuk, A. (2018). Atraktyvnist nematerialnoi kulturnoi spadshchyny Ukrainy: turyzmoznavchyi aspekt [Attractiveness of the intangible cultural heritage of Ukraine: a tourism aspect]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Seriia: Turyzm*. Vyp. 1. S. 18–28 [in Ukrainian].

Hanskyi, V. O. (2018). Komertsializatsiia resursiv istoryko-kulturnoi spadshchyny v turyzmi: mekhanizmy, limity ta bariery [Commercialization of historical and cultural heritage resources in tourism: mechanisms, limits and barriers]. *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom.* № 15. S. 95–99 [in Ukrainian].

Dychkovskyi, S. (2019). Komodyfikatsiia kulturnoi spadshchyny v systemi turystychnykh posluh [Commodification of cultural heritage in the system of tourist services]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku.* Vypusk 33/2019, S. 66–74 [in Ukrainian].

Dutchak, O. I. (2017). Nematerialni kulturna spadshchyna YuNESKO v Ukraini: perspektyvy vykorystannia v industrii turyzmu [UNESCO Intangible Cultural Heritage in Ukraine: Prospects for Use in the Tourism Industry]. *Karpatskyi krai.* № 1. S. 165–170 [in Ukrainian].

Zakharin, S. (2020). Rol turyzmu u spravi zberezhennia ta populiaryzatsii obiektiv natsionalnoi kulturnoi spadshchyny [The role of tourism in the preservation and popularization of national cultural heritage sites]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Seriia: Turyzm.* № 3 (1). S. 55–71. URL: http://tourism.knukim.edu.ua/article/view/207497/207832 [in Ukrainian].

Kozlovskyi, Ye. V., & Krupa, I. P. (2021). Natsionalna kulturna spadshchyna rehionu yak chynnyk rozvytku kulturno-piznavalnoho turyzmu [National cultural heritage of the region as a factor in the development of cultural and educational tourism]. *Heohrafiia ta turyzm*. Vyp. 14. S. 63–68 [in Ukrainian].

Konventsiia pro okhoronu nematerialnoi kulturnoi spadshchyny [Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69#Text (data zvernennia: 01.07.2025) [in Ukrainian].

Kudinova, I. P., & Terzi, S. M. (2023). Kulturna spadshchyna – brend turystychnoi Ukrainy [Cultural heritage – a brand of tourist Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Seriia "Problemy ekonomiky ta upravlinnia"*. Vol. 7, No. 2, 2023. S. 27–40. http://doi.org/10.23939/semi2023.02 [in Ukrainian].

Lohvyn, M. M., Karpenko, N. M., & Shukanov, P. V. (2019). Istoryko-kulturna spadshchyna yak chynnyk rozvytku rehionalnoi turystychnoi destynatsii. [Historical and cultural heritage as a factor in the development of a regional tourist destination]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia.* Vypusk 4 (21), S. 393–399 [in Ukrainian].

Pankiv, N. Ie., & Havrylyshyn, O. M. (2021). Vplyv kulturnoi spadshchyny na rozvytok turyzmu v Ukraini [The impact of cultural heritage on the development of tourism in Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, № 6, Tom 1, S. 212–224. DOI: 10.31891/2307-5740-2021-300-6-34 [in Ukrainian].

Papp, V., Kotubei, V., & Hrytsko, V. (2022) Kulturnyi turyzm yak bahatohrannyi fenomen natsionalnoi samoidentyfikatsii [Cultural tourism as a multifaceted phenomenon of national self-identification]. *Ekonomichnyi forum*, № 4, S. 48–57 [in Ukrainian].

Stepanov, V. Yu. (2015). Vyznachennia poniattia "kulturna spadshchyna" v kulturnomu prostori Ukrainy [Definition of the concept of "cultural heritage" in the cultural space of Ukraine]. *Kultura Ukrainy. Ser.: Kulturolohiia.* Vyp. 48, S. 29–39 [in Ukrainian].

Falko, Ye. A., & Mateichuk, V. V. (2023). Perspektyvy vykorystannia ob`iektiv kulturnoi spadshchyny u rozvytku mizhnarodnoho turyzmu [Prospects for the use of cultural heritage sites in the development of international tourism]. *Infrastruktura rynku.* Vypusk 70. S. 209–215. https://doi.org/10.32782/infrastruct70-37 [in Ukrainian].

Khymynets, V. V., & Tsimbolynets, H. I. (2020). Istoryko-kulturna spadshchyna yak chynnyk stymuliuvannia ekonomichnoho rozvytku rehionu [Historical and cultural heritage as a factor in stimulating the economic development of the region]. *Rehionalna ekonomika.* 2020. № 3 (97). S. 57–64 [in Ukrainian].

Chorna, N. (2021). Nematerialna kulturna spadshchyna yak turystychnyi resurs [Intangible cultural heritage as a tourist resource]. *Infrastruktura rynku.* Vypusk 59. S. 29–33. https://doi.org/10.32843/infrastruct59-5 [in Ukrainian].

Shevchenko, N. O. (2023). Pereosmyslennia roli kulturnoi spadshchyny v pisliavoiennii turystychno-rekreatsiinii diialnosti [Rethinking the role of cultural heritage in post-war tourism and recreational activities]. *Kultura i suchasnist: almanakh*. 2023. № 1. S. 23–28 [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 21.07.2025
Дата прийняття статті: 20.08.2025
Опубліковано: 30.09.2025